

Bereményi Géza

Petőfi „Ha férfi vagy légy férfi” c. költeményének elemzése

- novella -

Az egyik nagyszünetben találkoztunk először. Én kilencéves voltam, Ficere akkoriban kezdett öszülni, a hóna alatt osztálykönyvet tartott és térképpálcát. Visszhangosan tombolt, ricsajozott az elemisták folyosója, engem elgáncsoltak, erre felvisítottam, rohantam az illető után, az arra járó Ficere az egyenköpenyemnél fogva maga elé rántott. Emelt hangon azt recsegte, majom vagyok az őserdőben, és ment is tovább. Izzadtan néztem utána. Fehér köpenyt viselt. Gimnazistákat tanított az emeleten. Amikor legközelebb felbukkant, összevágtam a bokámat, biccentettem. – Jó napot kívánok, tanár úr. – Rám se nézett. – Szervusz, fiam. – Elment.

Egyszer pedig járművek és gyalogosok csúszkáltak a Lenin körút piszkosra rombolt havában, rajtam nem volt egyensapka, mégis ráköszöntem Ficerére. – Jó napot, tanár úr kérem. – Szórakozottan megállt. – Jó napot. – Megnézett magának, a kalapjához nyúlt, azzal elsietett. Néhány lépés után visszafordult. Én bólintottam neki. Azon túl felismert az elemisták folyosóján, nyomatékkel köszönt vissza, a szemembe nézve.

Az erre következő tanév elején napokig nem mentünk iskolába, mert lövöldözés volt a városban, és egyszeriben mindenki megváltozott. A szüleim elvették tőlem a kulcsomat, és rázárták a lakást, amikor elmentek hazulról. Az egyik osztálytársam telefonon hívott, nézzünk körül. Az ajtó fölötti ablakon másztam ki, és a rácson ereszkedtem le a körfolyosóra. Az egyik lakó ezt látva elmosolyodott, ujjával tréfásan megfenyegetett. Én visszanevettem rá, és rohanni kezdtem. Az osztálytársammal összeöleleztünk, amikor találkoztunk a Nyugati pályaudvar előtt.

Az Alkotmány utcához mentünk. Csatlakoztunk a tömeghez, ami kettős fasorban haladt a Parlament felé. Őszi, fényes délidő volt. Határozatlan folyamőrök próbálták visszatartani minket, a tömeget, hátukon dobtáras géppisztoly, valósággal könnyörögtek nekünk, hogy ne menjünk oda, de mi nem hallgattunk rájuk. Éppen akartam valamit mondani az osztálytársamnak, talán azt, hogy itt úgysem lesz semmi, amikor a Parlament tere felől sorozatlövés visszhangzott, és női sikolyok azonnal és üvöltözés. Tankágyúk is megszólaltak, majd elhallgattak, a ropogó sorozatok ritkulni kezdtek, és volt egy utolsó, hosszú, utána csönd lett. Az osztálytársam eltűnt mellőlem, sőt mindenki más is. Lassan lépegettem. Mire elhagytam az Alkotmány utcát és kijutottam a Parlament terére, ott is nyugalmat találtam. A teret kis csoportokban borították el a lelőtt emberek. Ködcsíkok lebegtek fölöttük az eleven napfényben. Akik lőttek, már nem voltak ott, addigra mind elfutottak azok, akik életben maradtak, és még nem érkeztek oda, akik ezután jöttek volna. Holt időben érkeztem, két esemény közti járatban rakosgattam a lábamat egymagamban a téren. A fülem feszítve teli volt a csönddel, rosszul hallottam. Csak mentem, az volt a szándékom, hogy túljussak a téren. Rézsút vágtam át, balkéz felé a fekvő testek között. Nem akartam lefelé nézni. Egyszer csak láttam, hogy távolról jön egy másik ép ember. Egymás felé tartottunk mi ketten, járóképesek. Ő magas volt a nyári fényben, a testek fölött álló páraacsíkok között, a fekvőket szemrevételezte, kapdosta a fejét, mint a madár.

- Jó napot kívánok, tanár úr kérem.

Addigra Ficere is ráébredt, hogy van itt valaki. Meg is nézett, biccentett, majd folytattuk eltérő útjainkat. Hazamentem. A szüleim ma sem tudják, hol jártam akkor. Az ezt követő három tanév folyamán Ficerével szabályosan mentünk el egymás mellett az elemisták földszinti folyosóján. „Jó napot, tanár úr.” „Jó napot.” Végül az emeletre kerültem, mint elsős gimnazista. Ficere az osztályfőnököm lett, a haja pedig egészében fehér. „Jó napot, fiam.” Épp akkor koedukált osztályok indultak, tanügyi reformok keretében lányok is járhattak az iskolánkba. Új igazgatóhelyettes jött, bizonyos Rajnák. Azt hallottuk, Ficere helyett van, mert Ficerét eltávolították. Akkor most ki lesz helyette? Egy darabig mi voltunk az osztályfőnök nélküli osztály.

- Ez gond – mondta otthon Apuka. – Mert így az osztályod kilóg a sorból, és kampányba kerülhet. Ami a mai időkben egyenlő a halállal.
- Ugyan, szívecském – mondta Édesanya.
- Jó, akkor nem halállal, csak gond. A gyerekek tudnia kell, mi folyik.
- Tudja a gyerek – húzott magához Édesanya, mintha még mindig elemista lettem volna.

Aztán a padomban ültem, amikor a hetes azt kiáltotta az ajtónál: - Rajnák! – Azonnal csönd lett. Rajnák egy szemüveges nővel jött be, akinek nagy melle volt, osztálykönyv a hóna alatt.

- Bemutatom az új osztályfőnököt – nézett szét köztünk Rajnák. – Mi, a tanári kar, sok jót hallottunk róla. A napokban ismertük meg személyesen, és a vele folytatott elbeszélések mindannyiunkat meggyőztek arról, hogy örülhetünk a jövetelének. Üljetek le!

Leült az osztály. Rajnákné nézegetett, mintha sorra meg akarná jegyezni az arcokat, a szemem énrájtam is megállt. Hogy kerüljem a pillantását, én előbb a homlokát néztem, majd a száját. Felálltunk, az igazgatóhelyettes elment, leültünk. Az osztályfőnöknő szó nélkül krétát ragadott és írni kezdett a táblára. A lányok padsorából egy Szukics Magda nevű lány kitartóan nézett engem. Visszanéztem. Erős volt a tekintete, akkor is magam előtt láttam a világos szempárt, miután elfordultam tőle.

Valamikor az óra közepén a tanárnő megkérdezte a nevemet, majd azt mondta, hogy kicsöngetés után beszélni akar velem. Ez az osztályból halk röhögést váltott ki. A nő valóban mulatságos volt. A fontoskodása. Ahogyan beszélt, sétálgatott a padsorok között, vitte a nagy kontyát, mindene mesterkéltnek bizonyult. Az arcom égett tőle.

Még azon az órán sziszegtek a hátam mögött, és a kezembe nyomtak egy összehajtogatott füzetlapot, rajta a nevem. A tanárnő éppen háttal állt, forradalmárokat csoportosított a táblán Spartacustól Leninig, nemzetek, osztályszármazás és évszámok szerint, és amíg a krétája kopogott, én szétnyitottam a levelet. Vékony írás a négyzethálóban. Szeretek – ez állt az aláírás fölött. Szeretek: Szukics Magda. Átnéztem a világos szemekhez. Megint én fordultam el előbb, nem küldtem választ.

Volt a folyosón egy ablakmélyedés, néhány lépésnyire az osztályajtótól. Abba álltunk be a szünetben a tanárnővel. Ezzel kezdte:

- Ki vagy te? Meséj magadról.

Sikerült visszafojtanom a fellengzős kérdés miatti röhögő görcsöt. Erre azt kérdezte:

- Most mire gondoltál? Hirtelen olyan szomorú lett a szemed.

Most már kirobbantam, hogy ennyire mellétalált. Fuldokolva hajlongtam, de ő nem haragudott meg. – Bocsáss meg – mondta. – Már az órán feltűnt nekem, milyen keservesen fojtod vissza, hogy kiröhögj. Máskor mondd meg, mi bajod. Velem lehet beszélni. Szervusz. – És elment onnan.

Átvágtam az osztálytársakkal teli folyosón, elhaladtam Szukics Magda előtt, és bementem az osztályterembe, bár szünetben ott tartózkodni tilos volt.

Lovasnénak hívták, a keresztneve Lívია. Nem szállt le rólam. Szívós figyelme és szégyentelen érdeklődése miatt valami elkezdett történni velem. Egyre kevésbé érdekelt, hogy mi az osztály véleménye rólam. Igen, ezzel kezdődött. A kedvére akartam tenni. Azt akartam, hogy csodáljon. Apuka egyik könyvéből betanultam néhány sort, és adandó alkalommal, feleletéskor úgy közöltem Lovasnénával, mintha a saját szavaim volnának. „Semmi mást nem értünk meg a másik emberből, csak a változásokat, amiket ő váltott ki mibennünk.” Aztán halandzsáztam tovább. Meglepődött. Gyanakodott is. Nevetséges volt a heveség, amivel egyszer valamelyik szavam miatt megharagudott. Aznap nem volt rajta melltartó. „Ez frázis! Frázis! Frázis” – kiáltozta, és egy könyvvel csapkodta a tanári asztalt.

Kerültem Szukics Magdát, meg a tekintetét, erre ő küldött egy üzenetet, hogy mi lesz már, alatta a teljes neve. Kitéptem egy füzetlapot, és ráírtam: „Holnap este gyere el a tánciskolába.” Amikor útjára indítottam a választ, a tanárnő rámkialtott.

- Mit csinálsz te ott?

- Semmit.

- Azt tudom. Hetek óta semmit sem csinálsz. Lecsúsztál, kisfiacskám. Óra után beszélni akarok veled. Az osztály kicsi hangot hallatva röhögött rajtunk.

- És ha én nem akarok beszélgetni a tanárnővel? – kérdeztem anélkül, hogy felálltam volna.

- Akkor vedd ezt tanári utasításnak.

Az ablakmélyedésben már másképpen viselkedett. Hamiskásan nézett.

- Nekem valami azt súgja, hogy te írsz.

Talányosan bámultam a szemüvegébe.

- Ne félj, nem árurom el senkinek.

Élveztem finom zavarodottságát, ahogy könyörgött nekem. A mutatóujjával feljebb lökte a szemüvegét.

- A kettőnk titka marad.

Azt hazudtam neki, hogy írok, viszont nem akarom megmutatni senkinek, mivel szégyenlős vagyok.

- És mit írsz? Verset? Prózát?

Nem feleltem, mintha gyötörne egy hallgatási fogadalom.

- Szerintem verseket írsz. Hány versed van? Na, úgy körülbelül.

- Úgy körülbelül? Hat. Hét. Hétről merném azt mondani, hogy vers. A tanárnő is ír?

- Én és az írás!

- Miért? Nem olyan nehéz.

- Én tehetségtelen vagyok. De a tehetséget észreveszem. Elhiszed?

Megígértem neki, hogy másnap elhozom a verseimet, na nem mindet, csak az arra érdekeseket. Ha csak egy

érdemli meg, egyet. Ha egy sem, egyet sem. Majd meglátom, tanárnő kérem.

Másnap nem volt óránk vele. Az utolsó szünetben mégis felbukkant a folyosón.

- Mi van?
- Semmi. Átnéztem őket otthon. Egyik se jó.

Erre azt ajánlotta, hozzam el mind a hetet, majd ő kiválasztja, melyik a jó, de közben került a tekintetemet. Mintha kételkedni kezdett volna, ami meglepően rossz érzés volt nekem. Azt mondtam, hogy majd hétfőn. Esetleg egy vagy két versem megérdemelné, csak én voltam túl finnyás vagy félénk, pedig bátornak kell lenni. Ha megírta az ember, vállalnia kell. „Nem, tanárnő?” Ennek nagyon örült. „De igen. Hétfőn elhozod, ugye? Neked bátornak kell lenned.” Aznap szombat volt. Elhatároztam, hogy írok egy vagy két verset Lovasné Líviának.

Este Szukics Magda eljött a tánciskolába. Ott nem volt semmi. Táncoltunk. Utána felajánlottam, hogy hazakísérem. Azt mondta, jó, és a szemembe nézett világos szemével. „De vigyázz, mert én mindent akarok. Anyámék elutaztak.” Csak a házuk kapujánál csókoltam meg. Aztán mondtam, hogy majd máskor folytatjuk, mert most a szüleim várnak. Szukics, mint aki már számított erre, nekem jött azzal, hogy szerinte én bele vagyok a Lovasnéba szeretve. És utánam szólt az esti utcán, hogy akkor ő elfogadja a Körmendinek az ajánlatát, amit eddig csak miattam utasított vissza, és hogy a halála az az ide-oda, amit én művelek vele. A Körmendi padja az enyém előtt volt, hallottam róla, hogy jógázik, ki-be fújja a levegőt, attól olyan széles a háta. Legyen ő a győztes. Nálam a vesztesek a nyerők. Gyalog mentem hazafelé, át a Parlamentnél lévő téren, a cipőm kopogott. A tér üres volt, neonfényes, két fegyveres őrrrel. Eszembe jutott az egyik halott, egy szép szőke lány, akinek a felül lévő karja telten feszítette a fehér gyapjúkardigánt. Már túl jártam a téren, amikor a lépteim üteme szavakat kezdett okozni. Hazamentem, le is írtam. „Inkább mégis a vesztesek, / Kik sose láttak egyebet, / Csak győzelmet, mi verve lett, / Csak győzelmet, ami füstbe ment, / S fent lakja most az egeket.” Ujjaimon számoltam a szótagokat. Nem értettem pontosan, mit akar mondani ez a vers, mégsem tartottam zagyvaságnak. És, mialatt szüleim a szomszéd szobában aludtak, írtam egy nyolcsorosot is egy angyalról, aki a láthatatlant tudja láthatóvá tenni. Ez már keresettebb költemény volt, modoros, mint a tanárnő, gondoltam is, hogy ez a második fog inkább tetszeni neki.

Borítékba tettem a két papírlapot, úgy vittem be az iskolába hétfőn. Még becsöngetés előtt a tanáriban megkérdeztem, melyik Lovas tanárnő asztala, és leadtam a verseket, mint valami hivatalban. Az osztályban láttam Szukics Magdát nagy komolyan beszélgetni Körmendivel, majd vigyázott kiáltott a hetes, és én láttam a tanárnőn, hogy olvasta már. Nem szólított fel, nem is jelentkeztem, vártuk az óra végét.

Azt mondta nekem az ablakmélyedésben, hogy olvasni akarja a többi versemet is, ez a kettő nagyon tetszett. És hozzátette a keresztnévemet, amitől futó röhögés jött rám, majd nyomtalanul elszállt.

- Abban a nyolcsorosban, az angyalról, abban van két éles gondolat, de egészében közhelyes egy kicsit.
- Klerikálisnak találja a tanárnő?
- Hogy jön ez most ide? Versről beszélünk.
- Mert én azt hallottam, az előző osztályfőnökünket azért rúgták ki, mert klerikális volt. Úgy nézett, mint gyerekkoromban a szomszédék kislánya, amikor összevesztünk. Úgy mondta:
- És hogy én kerültem a helyébe, azt jelenti, hogy én megbízhatóbb vagyok, mi? Tessék, a verseid. Szemét vagy velem. Mindenki.
- Nyugi, Lívia. A másíkról mi a vélemény?
- Vedd tudomásul, az nekem nagyon tetszett.
- Ismét a kezébe adtam a két papírlapot.
- Tudod te azt, mit írtál le benne?
- Azt tetszik gondolni, hogy loptam azt a verset?
- Nem. Csak különös a te korodban. Azt hiszed, nem tudom, mit rejtettél bele? Milyen mondanivalót?
- Kíváncsivá tett a tanárnő. Tudni akarom, legyen szíves.

Ha nem fenyeget meg tréfásan a mutatóujjával, talán bedőltem volna neki, hogy csak egy költői műhelytitok iránt érdeklődik.

- A tanárnő mondja meg, mire gondol. Na, mondja meg, ha meri.
- Bízunk az irodalomtörténetre.
- Szerelmes vagyok a tanárnőbe.
- Én egy iskolaújságot akarok csinálni, ha engedélyezik. Szeretném közölni mind a két versedet.
- Jó, de addig tessék visszaadni őket.
- Hogyhogy?
- Még farigcsálnék rajtuk.
- Nem adom. – A háta mögé dugta a két lapot. Forogva dulakodtunk, játéknak vette, felhevült, az osztálytársaim a folyosóról figyeltek minket, én élveztem, hogy hatalmam van felette, ő is. A haja megbomlott.

Megkaparintottam a verseket. Lihegett, a szemembe nézett. A kezemben volt a két papír.

- Most megvagy – mondta. – Álmodni se merem volna. Úgyse szabadulsz tőlem. Na, add vissza. Legépelem a verseidet.

Az iskolaköpenyem zsebébe tettem a papírlapokat, és otthagytam a tanárnőt az ablakmélyedésben. Mindent otthagytam. A táskámat is a füzetekkel, könyvekkel. Kimentem az iskolából. Gyalog mentem haza.

Édesanya futott elém az előszobában.

- Menj be hozzá – suttogta. – De előtte kopogj. És bent kérdezd meg tőle, hogy mi történt, Apuka.

Édesanya gyakran talált ki jeleneteket, amiket Apukának és nekem kellett eljátszani, mivel Apuka nem volt a vér szerinti apám. Míg átvágtam a nagytakarítás rendetlenségén, csöngött a telefon. Édesanya felkapta a hátam mögött és ujjongva közölte valakivel, hogy igen, képzelje, Apukát tényleg kinevezték, jöjjenek át este ünnepelni. „Enyhítések vannak, biztos, hogy azok vannak!” – kiáltotta, pedig valószínűleg lehallgatták a telefonunkat.

Mielőtt kopogtattam volna, megálltam az ajtó előtt, mert megszedültem. Éreztem, hogy én ebből a lakásból hamarosan szökni fogok. Kisétaók innen, mint az iskolából félórával ezelőtt. Előbb a szabadság szédületét éreztem meg, ami a szokásomat követi majd, a hirtelen kitáguló világ csábítását a mellkasomban, csak aztán következett az elhatározás. Kopogtam, benyitottam. Attól fogva ideiglenesen voltam jelen a lakásunkban. Bent Apuka közölte velem, hogy kinevezik, és emiatt, ha nem lesznek újabb szigorítások, engem valószínűleg majdan felvesznek az egyetemre. De addig is fokozottan ügyelnem kell a viselkedésemre házon kívül. Mindkettőnknek sáros az apja. Az enyém börtönben ül, az övé elítéltként halálozott el, így hát, bár Apuka a saját nevére vett engem, a nyomok csak elmosódtak, bármelyikünk a másíkra is ráterelheti a figyelmet, ha kampányba kerül. – És a te apádnak nem fognak most utánanézni – vettem fel -, most, hogy kineveztek? – Elismerően nézett rám ekkor. – Ez az – mondta. – Ügyeljünk egymásra. – Majd kifejtette, hogy pillanatnyilag miért nem kerülhet sor az általam említett lépésre a szervek részéről.

Az erre következő tanítási napon Rajnák igazgatóhelyettes az irodájába hívatott egy negyedikkessel. Még sosem jártam nála. Íróasztal mögött ülve fogadott, háta mögött összehúzott sötétítőfüggöny, és a homályban csak az olvasólámpa világított. Köszöntem, visszaköszönt. Az iskolatáskám ott volt az üres széken. Gyorsan végiggondoltam, mi van, mit hagytam benne, mert Rajnák biztosan átkutatta. Tegnap a két verset hazavittem, a fogalmazványaim nem lehetnek érdekesek, bár a *Szép Ilonka* elemzésben találhatott egy mondatot, illetve az sem számít. Tegnap rosszul lettem, azért hagytam el az iskolát a tanítási idő lejáta előtt – erre a mondatra készítettem fel magamat, ha ez lenne a kampány, de az más volt. Lovas tanárnő volt, ő került kampányba. Rajnák az arcomra irányította ugyan a lámpát és komoran kérdezgetett, de rövid úton kiderült, rám csak a tanárnő által megkönyékezett fiútanuló szerepét akarja osztani. Kezdetben a hülyét alakítottam, de ezt hamar abba kellett hagynom. Ekkor úgy tettem, mintha egyszer csak rádöbbenék, mit akarnak tőlem, és vádolni kezdtem a tanárnőt, hogy kiszúrt engem magának, igenis. Mert gyűlöl. Ez érezhetően sok volt, ezért arra a kérdésre, hogy mi történt köztünk tegnap az ablakmélyedésben, magamat kezdtem rossz színben feltüntetni, mintha én nem törődöm diák volnék, akit Lovasné jobb teljesítményre akar sarkallni erőszakos módszereivel, mivel nem hajlandó belátni, hogy reménytelen eset vagyok, de ezt másokkal is csinálja az osztályból, és sorolni kezdtem bizonyos neveket, a gyengébb tanulókat. Ekkor Rajnák megfenyegetett, én adtam a bizonyos fokig rémületet, felmerült bennem, hogy esetleg sírva kéne fakadni, de ezt elvettem, inkább visszamentem hülyébe, javulást ígértem, magyarázkodtam, mintha azt hinném, Rajnák az én nyakamat akarja kitörni, engem akar az iskolából kirúgni, nem pedig Lovasné, és addig pánikoltam, míg nagyjából belátta, hogy egyelőre használhatatlan vagyok. Elfordította arcomról a lámpát, és hozzálátott a beszerzéséhez. Ezt viszont oly lagymatagon csinálta, hogy ügyelnem kellett, nehogy lebukasson a győzelmi öröm. Valami azt súgta, még egyszer, legalább egyszer meg kéne alázkodnom Rajnák előtt, hogy feledhetőbb legyek. Nem kétszer, egyszer. Nem nagyon, amúgy közepesen. Úgyhogy amikor felszólított, hogy jelentsek neki máskor is Lovasnéról, ha valami lenne, én ajánlkoztam, hogy az osztálytársaimról is beszámolhatnék neki adandó alkalommal. Ezt megvetően visszautasította, ugyanis, mint számomra előzőleg bebizonyosodott, erre már az osztályunkból megvolt a maga embere. Őt esetemben Lovasné érdekelte. És ettől én valósággal beleszerettem abba a tanárnőbe. Alig vártam, hogy elhagyhassam Rajnák irodáját. A végére kiderült, hogy azt volt a legnehezebb leplezni az igazgatóhelyettes előtt, hogy sürgősen látni akarom Lovasné, és a közelében lenni, csak kimenni onnan hamar, annak az épületnek a folyosójára, ahol ez a nő épp valahol tartózkodik. Akkoriban a türelmetlenség titkolását kellett megtanulnom, az én iskolámban az volt a fő tantárgy. A többi? A többi az ment magától.

Húztam volna ki az irodából, de Rajnák hátulról megszólalt. Tudtam, Lovasnéra képez ki engem, esetemben órá koncentrálni, készségesen fordultam oda.

- Tudod, mi az a morfium?
  - Egy regényben olvastam.
  - Lovasné férje morfinista. Beteg ember. Ismerem, a munkatársam volt, most már utcaseprőnek sem jó. Amennyiben a tanárnő meghívna magához, szólj nekem. Korán kezdjed.
- Úgy tettem, mintha egy szót sem értenék.

A tanárnő feltűnést keltett, amikor belépett az osztályterembe. A kontya eltűnt, helyette új frizurát hordott.

Arra tértem magamhoz, hogy reszketek, amikor otthon a magyar házi feladathoz leülök. Kinyitom a kék papírba kötött füzetet, még azt sem tudom pontosan, mit fogok gondolni Petőfi Sándor, a forradalom költője, *Ha férfi vagy, légy férfi* című költeményéről, máris írni kezdek, és olyan sokáig írok, még vacsora után is újra kinyitom a füzetet és írok, hogy Apuka odajön hozzám, belenéz a füzetbe. Nem bánom. „Mit írsz te itt? Mutasd csak.”

Míg a verselemzést olvassa, azon kapom magam, hogy lesem az arcát. Véleményét várom, sorról sorra haladó szemének változásait figyelem. Izgat a hatás. Nem tartok tőle, hiszen a fogalmazvány okfejtése kizárólagos, és oly magas pontra jutott el, ahol már közös a megegyezés. Holnap a tanárnő következik, aki majd úgyis átadja magát az erőről, bátorságról, szilárdságról, elvről, hitről szóló házi feladatnak. Továbbá bízom a költő személyét megillető közmegegyezésben. Elvégre Petőfi Sándor még Rajnáknak is nemzeti kincs. Tudomásom szerint senki sem vitatja gyakran idézett verssorait. Mégis. Talán Apuka szemeinek színváltozása miatt, vagy, mert időben távolodom az írás elragadtatásától, először csak sejtem, hogy mi következik, majd az utolsó soroknál, ahol Apuka egyszer, csak egyetlen egyszer felpillant, és egy rövid kék pillantás erejéig a szemembe néz, aztán vissza a füzetembe, akkor már nem érhet meglepetés, a készülő következményeket a magam bevett módján előre tudom, nem a tanárnő hazugságai szerint. Lovasné be akart csapni engem, és most fog lelepleződni. És én csodálkozni kezdek magamon, akinek legnagyobb adománya az előrelátás, nem pedig a szép szavak, hogy engedhettem, hogy Lovasné átverjen engem. És már érzem az ízt a számban, mert ennek a tudásnak íze van. Valódi, nyugodt és komoly. Csak Lovasné kis időre elkábított, mint a férjével tette. Most jó, visszajött és már jól is esik ez a csalás nélküli komolyság megint, az én valódi képességem.

Igy előztem meg Apukát. Mire befejezte az olvasást, és széttépte a füzetemet, és kijelentette, hogy nem csak hogy nem vihetem be az iskolába, de még titokban sem irkálhatok magamnak ilyeneket, tudtam, hogy így kell viselkedni. Nem hangoskodott, a meggyőződéstől kissé reszketett a hangja. „Amíg én élek, nem játszhatod azt, hogy férfi vagy. Azt akarod, megöljenek? Te iskolás vagy, amíg az én házamban élsz. Elvek, hitek, hősi halál, mióta élek, másról se hallok és mindig a legnagyobb gazemberek szájából, a rádióból és az emelvényekről hazudozó véreskezűektől. Tudod, mit kell csinálnia annak a férfinak, akiről te, meg ez a sültbolond Petőfi áradoztok? Vérbe kell nyúlnia. Mások vérebe. Hát nekem ebből elegendem van. És nem csak nekem, minden normális embernek. Véletlenül végezte úgy a te Petőfid, ahogyan végezte? Hogy leszúrták, mint egy kutyát? Igazság szerint süllyed az egész világ, csak a hazugok mondják azt, hogy fejlődik, hogy többet dolgoztassanak minket. Ki tanít arra, hogy ezt írd? Megmondom neked, miért csinálja. Hogy beugrasson. Aztán meg elintézzenek. Az a tanár, aki ezt a leckét elfogadja, az öngyilkos vagy gyilkos. Itt senki sem lehet férfi, ezt jegyezd meg. Beszélgetsz ezzel a tanárnóddal? Akkor mondd meg neki, hogy az apád azt üzeni, hogy vigyázzon. Tudok arról, hogy áldozatot keres. Azt akarja, hogy velem együtt menj tönkre, ha már ő is tönkrement. Vagy tudod mit? Ne mondj neki semmit. Mert ez a nő csak faggat téged. Mert őt is faggatják. Aki kérdez, az faggat. Balek akarsz lenni, vagy család, mint ez a Petőfi?”

Ha a végén Apuka nem áll fel és nem tárja szét a karját, talán kibírom röhögés nélkül. Behunyt szemmel, a vállammal verdesve hajlongtam Apuka színe előtt. „Ne haragudj, ne haragudj, te szegény, mert meghalok.” Csúnya sértevésekkel sajnáltam őt, akaratlan szavaim miatt ütni kezdett, a földre estem, de a röhögésből ott sem tértem magamhoz. Édesanya átrohant a másik szobából, a rádióból dőlt a zene, keresztül a nyitott ajtókon.

Édesanya fékezett meg minket. Mindkét férfiről lesújtó volt a véleménye. Elfáradtam. Egy másik füzetbe egy másik magyar házi feladatot írtam. „A férfi, akinek elve és hite van, Petőfi Sándor, a költő véleménye szerint egy kidönthető, de hajlíthatatlan fához hasonlítható.” Ezt írtam.

Pituk József: Marionettek